

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Școala doctorală Cibernetică și Statistică Economică

TEZĂ DE DOCTORAT

Titlul tezei de doctorat:

**IMPLICAȚIILE EVAZIUNII FISCALE ASUPRA DEZVOLTĂRII
ECONOMICO-SOCIALE. PARADIGMA CULTURALĂ A
MODELULUI HOFSTEDE ÎN CONTEXTUL INOVAȚIILOR
FINANCIAR-TEHNOLOGICE**

REZUMAT

BOGDAN-FLORIAN M. AMZUICĂ

Conducător de doctorat: Prof. univ.dr. Ion DOBRE

Conducător de doctorat: Prof. univ.dr. Mihaela PĂUN
(co-tutela)

București, septembrie 2024

CUPRINS

INTRODUCERE.....	11
STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII	15
CAPITOLUL 1: EVAZIUNEA FISCALA: CADRUL CONCEPTUAL, FACTORI DETERMINANTI SI METODE DE MASURARE.....	15
1.1. DEFINIȚII, INTERPRETĂRI ȘI PARADIGME TEORETICE ALE EVAZIUNII FISCALE.....	15
1.1.1. Definitia evaziunii fiscale	15
1.1.2. Scurt istoric al evaziunii fiscale.....	19
1.1.3. Interpretări și teorii comportamentale ale evaziunii fiscale.....	21
1.1.4. Modele teoretice ale conformarii fiscale	24
1.2. PREZENTARE GENERALĂ A TEORIILOR ÎN CERCETAREA EVAZIUNII FISCALE.....	30
1.2.1.Paradigma neoclasică	30
1.2.2.Teoria economiei comportamentale	31
1.2.3.Paradigma heuristică.....	32
1.2.4.Teoria utilității așteptate.....	34
1.2.5.Teoria privind interacțiunea socială.....	34
1.2.6.Teoria prospectivă	35
1.2.7.Paradigma moralității fiscale.....	36
1.3. FACTORI DETERMINANȚI ȘI MECANISME DE PROPAGARE A EVAZIUNII FISCALE.....	38
1.3.1.Factori determinanți ai evaziunii fiscale	39
1.3.2. Mecanisme de propagare a evaziunii fiscale.....	44
1.4. METODE DE MĂSURARE A EVAZIUNII FISCALE	48
1.4.1.Abordarea teoriei neoclasică pentru măsurarea evaziunii fiscale	48
1.4.2.Măsurarea oportunităților și a costurilor evaziunii fiscale.....	49
1.4.3.Măsurarea atitudinilor privind riscul de evaziune fiscală	50

1.4.4. Măsurarea evaziunii fiscale prin intermediul sistemelor fiscale	51
1.5. CONCLUZII	53
CAPITOLUL 2 DEZVOLTAREA ECONOMICO-SOCIALA: CADRUL CONCEPTUAL, TEORII ALE DEZVOLTĂRII SI ALTE CONSIDERENTE	56
2.1. PARADIGMA TEORETICA A DEZVOLTĂRII ECONOMICO-SOCIALE	56
2.1.1. Definitia dezvoltării economico-sociale	59
2.1.2. Scurt istoric al teoriei dezvoltării economico-sociale	61
2.1.3. Concepte, principii și abordări în teoretizarea dezvoltării economice și sociale	65
2.1.4. Principiile dezvoltării economice și sociale	67
2.1.5. Abordări pentru teoretizarea dezvoltării economice și sociale	68
2.1.6. Interdependențele dintre dezvoltarea economico-socială și evaziunea fiscală	69
2.2. FACTORII DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ.....	72
2.2.1. Factori economici.....	72
2.2.2. Factori sociali.....	73
2.2.3. Factori politici și instituționali	75
2.2.4. Factori de mediu	76
2.3. TIPURI DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ.....	77
2.3.1. Dezvoltare centrată pe creștere economică	77
2.3.2. Dezvoltarea umană.....	77
2.3.3. Dezvoltare durabilă.....	78
2.3.4. Dezvoltare incluzivă	79
2.3.5. Dezvoltare condusă de comunitate	80
2.4. IMPORTANȚA ISTORICĂ A DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE	80
2.4.1. Rolul dezvoltării economice în progresul istoric	81
2.4.2. Dezvoltarea socială și transformarea societăților	82
2.4.3. Interacțiunea dintre dezvoltarea economică și cea socială.....	84
2.5 PREMISE ȘI IPOTEZE ALE DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE	85
2.5.1. Creșterea economică ca principal motor al dezvoltării.....	85
2.5.2. Rolul instituțiilor în dezvoltare	86

3.5.3. Capitalul uman ca bază pentru dezvoltare	87
2.5.4. Importanța inovării tehnologice	87
2.5.5. Rolul globalizării în dezvoltare	88
2.5.6. Dezvoltarea durabilă ca principiu director	89
2.5.7. Presupunerea luării raționale a deciziilor	89
2.6. ABORDĂRI ALE DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE	90
2.6.1. Abordarea dezvoltării durabile	90
2.6.2. Abordarea dezvoltării umane	91
2.6.3. Abordarea dezvoltării incluzive	91
2.7. PRINCIPIILE GENERALE ALE DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE	92
2.7.1. Incluziune	92
2.7.2. Sustenabilitate	93
2.7.3. Echitate	93
2.7.4. Eficiența economică	94
2.7.5. Dezvoltarea umană	94
2.7.6. Participare	95
2.7.7. Reziliența	95
2.8. STADIUL ACTUAL DE FORMARE A PARADIGMEI TEORIEI DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE	96
2.8.1. Integrarea perspectivelor teoretice	96
2.8.2. Abordări interdisciplinare	97
2.8.3. Accentul pe dezvoltarea contextualizată	97
2.9. CONCLUZII	98
2.9.1. Rezumatul constatărilor	98
2.9.2. Implicații pentru cercetarea viitoare	99
 CAPITOLUL 3: PERSPECTIVA CULTURALA A EVAZIUNII FISCALE. MODELUL HOFSTEDE	 102
3.1. INTRODUCEREA ÎN MODELUL HOFSTEDE	102
3.1.1. Considerente istorice privind modelul Hofstede	102
3.1.2. Relația dintre economia subterană, evaziunea fiscală și modelul Hofstede	104

3.1.3. Cultura națională – componentă intrinsecă a modelului Hofstede	105
3.1.4. Conformitatea fiscală din perspectiva modelului Hofstede	106
3.2. DIMENSIUNILE CULTURALE ALE MODELULUI HOFSTEDE	108
3.2.1. Distanța față de Putere (Power Distance Index - PDI).....	108
3.2.2. Evitarea Incertitudinii (Uncertainty Avoidance Index - UAI).....	108
3.2.3. Individualism vs. Colectivism (Individualism vs. Collectivism - IDV).....	109
3.2.4. Masculinitate vs. Femininitate (Masculinity vs. Femininity - MAS)	109
3.2.5. Orientarea pe Termen Lung vs. Orientarea pe Termen Scurt (Long-Term vs. Short-Term Orientation - LTO)	110
3.2.6. Indulgență vs. Restricție (Indulgence vs. Restraint - IVR).....	110
3.3. APLICABILITATEA MODELULUI HOFSTEDE ÎN STUDII ECONOMICE ȘI SOCIALE	111
3.3.1. Relevanța Modelului Hofstede în Studii Economice	111
3.3.2. Impactul Dimensiunilor Culturale asupra Evaziunii Fiscale	112
3.3.3. Rolul Culturii în Dezvoltarea Economică	112
3.3.4. Aplicabilitatea Modelului în Politici Publice și Strategii Economice	113
3.3.5. Limitări și Provocări în Aplicarea Modelului Hofstede	113
3.4. STUDIU PRIVIND IMPLICATIILE MODELULUI HOFSTEDE ASUPRA EVAZIUNII FISCALE, COMPONENTĂ A ECONOMIEI SUBTERANE	114
3.4.1. Enunțarea problemei	115
3.4.2. Ipotezele cercetării.....	115
3.4.3. Modelul de cercetare	116
3.4.4. Analiza datelor	118
3.4.5. Constatări.....	121
3.5. CONCLUZII.....	124
CAPITOLUL 4: EVAZIUNEA FISCALĂ ȘI INOVAȚIA TEHNOLOGICĂ: PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI.....	127
4.1. INTRODUCERE ÎN ROLUL TEHNOLOGIEI ÎN EVAZIUNEA FISCALĂ	127
4.1.1. Rolul inteligenței artificiale și al analizelor avansate în evaziunea fiscală.....	130
4.1.2. Divergențe și convergențe în literatura de specialitate privind tehnologia și evaziunea fiscală..	133

4.2. CRIPTOMONEDELE ȘI BLOCKCHAIN-UL: NOI PROVOCĂRI PENTRU AUTORITĂȚILE FISCALE.....	136
4.2.1. Provocările tehnologiei blockchain pentru reglementarea fiscală	138
4.2.2. Divergențe și dificultăți în reglementarea globală.....	143
4.2.3. Potențialul inteligenței artificiale și big data în detectarea evaziunii fiscale.....	146
4.3. PROVOCĂRI ETICE ȘI LEGISLATIVE ALE UTILIZĂRII TEHNOLOGIEI ÎN GESTIONAREA EVAZIUNII FISCALE	152
4.3.1. Confidențialitatea Datelor și Protecția Drepturilor Contribuabililor	152
4.3.2. Transparența și Responsabilitatea Deciziilor Automatizate	156
4.4. OPORTUNITĂȚI DE REFORMĂ FISCALĂ ÎN ERA DIGITALĂ.....	162
4.4.1. Digitalizarea și Modernizarea Administrării Fiscale.....	163
4.4.2. Provocările și Necesitatea Simplificării și Standardizării Proceselor Fiscale	171
4.5. CONCLUZII	175
CADRUL CONCEPTUAL, IPOTEZELE CERCETĂRII, METODOLOGIA CERCETĂRII, REZULTATE	178
CAPITOLUL 5: ANALIZA ECONOMETRICĂ A IMPACTULUI EVAZIUNII FISCALE ASUPRA DEZVOLTĂRII ECONOMICO-SOCIALE.....	178
5.1. INTRODUCERE ÎN ANALIZA ECONOMETRICĂ	178
5.1.1. Obiectivele analizei econometrice.....	178
5.1.2. Relevanța interconexiunilor dintr evaziunea fiscală și dezvoltarea economico-socială.....	179
5.1.3. Justificarea alegerii abordării econometrice	181
5.2. INSTRUMENTELE ȘI MODELUL DE REGRESIE MULTIPLĂ UTILIZATE PENTRU ANALIZĂ	183
5.2.1. Prezentarea datelor și a instrumentelor utilizate	183
5.2.2. Descrierea modelului de regresie multiplă și definirea variabilelor dependente și independente	184
5.2.3. Justificarea selecției variabilelor econometrice	188
5.2.4. Analiza corelațiilor între variabilele modelului	193

5.3. VALIDAREA MODELULUI ECONOMETRIC	195
5.3.1. Testarea semnificației globale a modelului	196
5.3.2. Testul Shapiro-Wilk pentru evaluarea normalității reziduurilor	197
5.3.3. Evaluarea multicolarității prin Testul VIF	198
5.4. INTERPRETAREA REZULTATELOR ECONOMETRICE.....	201
5.5. CONCLUZII ȘI IMPLICAȚII ECONOMETRICE	208
5.5.1. Concluziile cheie ale analizei econometrice.....	208
5.5.2. Limitele și robustețea modelului econometric.....	209
5.5.3. Recomandări pentru cercetări viitoare și îmbunătățiri metodologice	212
CAPITOLUL 6: CONCLUZII, DISCUȚII, CONTRIBUȚII PERSONALE ȘI DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE	214
6.1. CONCLUZII ȘI DISCUȚII.....	214
6.2. CONTRIBUȚIA LA LITERATURA DE SPECIALITATE	216
6.3. LIMITĂRILE CERCETĂRII	219
6.4. DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE ȘI RECOMANDĂRI	221
REFERINTE BIBLIOGRAFICE	224
LISTA TABELELOR.....	235
LISTA ABREVIERILOR ȘI ACRONIMELOR.....	235
LISTA FIGURILOR/GRAFICELOR	236

Summary in English

The original results presented in this doctoral thesis make significant contributions to understanding the complexity of tax evasion through the lens of cultural factors and technological innovations. The research demonstrated, through an in-depth analysis based on Hofstede's cultural model, that cultural dimensions such as Power Distance and Uncertainty Avoidance have a major impact on taxpayers' fiscal behavior. Specifically, it was found that in societies with high power distance, where inequalities are more accepted and authority is more centralized, tendencies toward tax evasion are more pronounced. Furthermore, in societies with high uncertainty avoidance, where there is a preference for clear and strict rules, tax evasion can be reduced by implementing transparent and well-communicated fiscal policies.

Moreover, the research explored in detail the role of financial-technological innovations, such as cryptocurrencies and blockchain technology, highlighting that these have a dual role in the context of tax evasion. While these technologies offer opportunities for modernizing and increasing the efficiency of tax systems through enhanced transparency and security, they also present significant risks. In the absence of adequate regulations, cryptocurrencies and other financial innovations can facilitate tax evasion, allowing anonymous and hard-to-track fund transfers, which complicates the task of tax authorities.

The thesis concludes by emphasizing the need to develop fiscal policies that are adapted not only economically but also culturally and technologically. The results suggest that standardized fiscal policies may be ineffective if they do not consider the cultural specificities of each country or region. Additionally, regulations concerning emerging technologies must be sufficiently flexible and innovative to address the challenges posed by new forms of tax evasion facilitated by modern financial technologies.

In conclusion, the thesis argues that an integrated approach combining cultural understanding with technological adaptation and strengthening institutional capacities is essential for effectively combating tax evasion and promoting sustainable socio-economic development. This research thus makes an original contribution to the specialized literature, offering new theoretical and practical perspectives for the formulation of fiscal policies in the digital age.